

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ КОНТЕЙНЕРНИХ ВАНТАЖІВ

ШАНАЄВА Аліса Андріївна - практикуючий юрист

УДК 346.7:(338.47:656.073.235)

В статті досліджуються поняття «перевозка», «груз», «контейнер». В результаті дослідження пропонується поняття «перевозка контейнерних грузів». Також пропонується прийняти спеціальний нормативно-правовий акт, який буде регулювати дані господарські правовідносини і в якому буде закріплено дане поняття.

Ключові слова: перевезення, транспорт, контейнер, вантаж, перевезення вантажів, перевезення контейнерних вантажів.

Постановка проблеми

Високі темпи зростання міжнародної торгівлі, міграція капіталів та фінансових потоків визначають основну тенденцію світового розвитку – глобалізацію економіки. У цих умовах сягає значного зростання і роль світової транспортної системи, як важливого інструмента товарообміну між світовими регіонами. До числа основних тенденцій світового ринку транспортних послуг слід віднести контейнеризацію перевезень.

Світовий ринок контейнерних перевезень, як найпрогресивніша технологія транспортування вантажів, є одним із його секторів, який здатен найбільш динамічно розвиватися. Однак, за останні часи контейнеризація перевезень українських портів суттєво зменшилася, що призвело до значного погіршення економічного стану нашої держави.

На сьогоднішній час невирішеним є питання щодо наявності спеціального нормативно-правового акту який регулює гос-

подарські правовідносини, пов'язані із перевезенням контейнерних вантажів. Відсутнє законодавчо закріплене визначення поняття «перевезення контейнерних вантажів». Отже, постає необхідність розкриття сутності цього терміну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У правовій науці вченими було проведено дослідження загальних питань транспортного права, правового статусу різних суб'єктів господарювання у сфері перевезень, особливостей правового регулювання перевезень різними видами транспорту, договірних відносин у сфері транспорту. Ці та інші питання у різні часи були предметом дослідження І.В. Булгакової, В.К. Гіжевського, Д.В. Зеркалова, Г.Г. Іванова, Г.А. Левікова, Л.Б. Міротіна, В.Г. Самойленка, П.Д. Самойловича, В.Т. Смірнова, М.А. Тарасова, Х.І. Шварца, М.Л. Шелухіна та інших вчених. Проте, питання перевезення контейнерних вантажів у правовій науці не досліджені.

Метою статті є дослідження та визначення сутності поняття «перевезення контейнерних вантажів».

Виклад основного матеріалу

Перевезення контейнерних вантажів – один з найважливіших резервів підвищення продуктивності та зниження собівартості вантажних перевезень. Перевагами кон-

тейнерних перевезень є зниження витрат на тару та упаковку, підвищення продуктивності та покращення умов праці, прискорення доставки вантажів та підвищення ступеня їх збереження, підвищення якості перевізного процесу в цілому.

Досліджуване поняття складається із кількох слів, що ускладнює завдання щодо його визначення. Тому насамперед необхідно надати визначення окремо кожного з термінів, що складають поняття «перевезення контейнерних вантажів».

Отже, у першу чергу, перед тим як перейти до визначення поняття перевезення контейнерних вантажів як виду господарської діяльності, слід зупинитися на визначенні перевезення у загальному вигляді.

Великий сучасний словник української мови визначає, що слово «возити» є недоконаним видом перехідного дієслова, перше значення якого означає перемішувати, пересувати, доставляти кого-, що-небудь машиною, возом та ін., а друге – волочити, тягати що-небудь [3, с.199].

У свою чергу, С. І. Ожегов вказує, що слово «перевезти» означає: 1. Перемістити, везучи через який-небудь простір. 2. Везучи, доставити з одного місця до іншого [13, с.490].

Таким чином, слово «перевезення» можна розуміти як переміщення кого-, що-небудь з одного місця в інше за допомогою будь-якого транспортного засобу.

Переміщення є основною та єдиною продукцією транспортного виробництва. Ніякої іншої продукції транспорт не виробляє і не може виробляти, рівно як сутність транспорту виражає лише функція переміщення (перевезення). Використання транспортних засобів для досягнення цілей, не пов'язаних із переміщенням вантажів і людей, робить цю роботу нетранспортною, а засоби транспорту – нетранспортними (використання транспортних засобів в якості готелів, кафе, ресторанів, кіносалонів, музеїв тощо) [17, с. 35-37].

Тобто без переміщення (перевезення) вантажу транспортні засоби не будуть виконувати свою основну функцію і втратять своє функціональне призначення. Переміщення вантажу відбувається на основі об-

рання типу транспортного засобу, визначення маршруту руху, забезпечення безпеки руху і збереження вантажу при перевезенні, власне самого переміщення вантажу, забезпечення усунення можливих технічних несправностей, організації заправлення транспортного засобу паливно-мастильними матеріалами під час поїздки, організації контролю за рухом транспортного засобу з метою виконання графіка руху і своєчасності доставлення вантажів [14, с. 9]. І саме процес переміщення вантажів між визначеними пунктами і є продукцією транспорту – корисним ефектом, що утворюється транспортним виробництвом і споживається під час цього виробництва [14, с. 8].

Відповідно до ч.1 ст. 306 Господарського кодексу України, перевезенням вантажів визнається господарська діяльність, пов'язана з переміщенням продукції виробничо-технічного призначення та виробів народного споживання залізницями, автомобільними дорогами, водними та повітряними шляхами, а також транспортування продукції трубопроводами [4].

Перевезення вантажів поділяється на:

а) внутрішні перевезення – перевезення вантажів у внутрішньому сполученні між пунктами відправлення та призначення, розташованими в Україні;

б) міжнародні перевезення. Міжнародні перевезення здійснюються у прямому міжнародному сполученні та в непрямому міжнародному сполученні

Класифікація перевезень здійснюється також залежно від кількості видів транспорту. Розрізняють місцеві перевезення, у прямому сполученні і прямі змішані перевезення.

У прямому сполученні перевезення вантажу здійснюється одним транспортним засобом без перевантаження на інший; у прямому змішаному сполученні – кількома видами транспорту за одним транспортним документом [5, с.292].

Контейнерні перевезення доцільно розглядати у контексті розвитку міжнародно-правового регулювання інтермодальних (змішаних) перевезень.

Контейнерні перевезення є системою інтермодальних перевезень з використанням

стандартних інтермодальних контейнерів, стандартизованих Міжнародною організацією по стандартизації (ISO), які, у свою чергу, можуть бути завантажені товаром, опечатані і повантажені на контейнерні судна, залізничні вагони, літаки і вантажні автомобілі.

Згідно з міжнародним стандартом ISO 830 вантажний контейнер – це предмет транспортного устаткування :

а) що має постійний характер, і в силу цього досить міцний, щоб бути придатним для багаторазового використання;

б) спеціальної конструкції, що дозволяє здійснювати перевезення вантажів одним або декількома видами транспорту без проміжного перевантаження вантажів;

в) оснащений пристосуваннями, що дозволяють здійснювати його перевантаження, зокрема передачу з одного виду транспорту на інший;

г) виготовлений таким чином, щоб максимально полегшити процеси його завантаження/розвантаження;

д) має внутрішній об'єм 1 м³ (35,3 куб. футів) або більше.

Майже аналогічне визначення контейнера міститься у Міжнародній конвенції про безпечні контейнери від 02.12.1972р., відповідно до якої «контейнер» означає предмет транспортного обладнання:

а) що має постійний характер і, відповідно, є досить міцним, щоб бути придатним для багаторазового використання;

б) спеціально сконструйований для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;

в) сконструйований з урахуванням необхідності закріплення та (або) легкої обробки й для цього обладнаний кутовими фітингами;

г) такого розміру, що площа, яка знаходиться між чотирма зовнішніми нижніми кутами, складає:

і) не менше 14 кв.м (150 кв. футів) або

ii) не менше 7 кв.м (75 кв. футів), якщо його обладнано верхніми кутовими фітингами [10].

Відповідно до п. 16 ч.1 ст. 4 Митного кодексу України, контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для розміщення в неї вантажів;

б) має постійний характер і завдяки цьому є достатньо міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;

в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;

г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;

д) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;

е) що має внутрішній об'єм не менше одного метра кубічного.

Термін «контейнер» включає приладдя та обладнання, необхідні для цього типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів [11].

Слово «вантаж» означає товар, що приймається для перевезення [12, с.142], означає об'єкт дії по відношенню до дієслова «вантажити», – сам предмет, усе що завантажено, поклажа, товар на судні [9, с.400], або означає речі, товари, що перевозяться або призначені для перевезення (рідше для перенесення) [3, с.111; 12, с.223]. При цьому повинні вказуватися транспортні характеристики (упаковка, умови перевезення та складування тощо) вантажу, які впливають на ціну перевезення [2, с.122].

Казахські науковці під вантажем розуміли продукцію різних галузей народного господарства з моменту її прийняття до перевезення і до здачі її отримувачеві, яка визначається у ваговому вираженні і підлягає підготовці, завантаженню, перевезенню, розвантаженню, короткостроковому зберіганню тощо [1, с. 37].

Схоже визначення надається радянськими та російськими авторами, а саме: вантаж – це сукупність предметів виробництва і споживання, що приймаються до перевезення – сировина, паливо, продукти харчування, напівфабрикати, готові вироби тощо, усе те, що треба перевезти [14, с. 52]. Вантаж складається із товару і тари, однак можуть

бути і безтарні вантажі [6, с.26]; вантаж – усі товари, що транспортуються і різного роду живність з моменту прийняття до перевезення і до моменту здачі [7, с.69].

В інших радянських джерелах надається наступне визначення вантажу: з моменту прийому до перевезення на станції відправлення і до моменту видачі на станції призначення уся товарна маса (сировина, паливо, напівфабрикати, готові вироби, продукція сільського господарства, що нараховують більш ніж 5 тисяч найменувань) отримує назву «вантаж» [8, с. 5].

За різними критеріями виділяються різні види вантажів, що перевозяться різними видами транспорту. Так, за видами продукції вантажі поділяються на:

- продукцію сільського господарства;
- продукцію лісової, деревообробної і целюлозно-паперової промисловості;
- руди металічні;
- продукцію паливно-енергетичної промисловості;
- мінеральну сировину, мінерально-будівельні матеріали та вироби;
- продукцію металургійної промисловості;
- продукцію хімічної промисловості;
- продукцію харчової, м'ясо-молочної та рибної промисловості;
- промислові товари народного споживання;
- продукцію машинобудування, приладобудування і металообробної промисловості;
- інші вантажі.

За фізичним станом вантажі поділяються на тверді, рідкі та газоподібні.

За наявності тари вантажі поділяються на ті, для яких потрібна тара, і ті, для яких вона не потрібна.

За способом навантаження і розвантаження вантажі поділяються на штучні, сипучі, навалочні і наливні.

За своїми властивостями вантажі поділяються на: швидкопсувні, живі, небезпечні, антисанітарні, великовагові, великогабаритні та ін. [16, с.353–354].

У залежності від маси, габаритів одного вантажного місця та специфіки вантажі підрозділяються на такі, перевезення яких здійснюється: за Правилами перевезень

вантажів автомобільним транспортом в Україні і за спеціальними правилами – великовагові, великогабаритні, небезпечні [15]. У залежності від видів вантажів відповідне спеціальне законодавство містить окремі особливі норми.

Вантажі кожного найменування мають притаманні лише їм певні фізико-хімічні властивості, об'ємно-масові характеристики, ступінь небезпечності, що визначають технічні умови перевезень. У комплексі з параметрами тари і упакування специфічні властивості вантажу складають транспортну характеристику вантажу. Нею визначаються режими перевезення і зберігання, а також вимоги до технічних засобів виконання цих операцій [8, с. 5].

Висновки

На підставі вищевикладеного, знаючи тлумачення кожного із слів досліджуваного поняття «перевезення контейнерних вантажів», вважаємо за необхідне запропонувати розробку та прийняття спеціального нормативно-правового акту щодо регулювання перевезення контейнерних вантажів, який буде містити законодавчо закріплене визначення поняття «перевезення контейнерних вантажів», а саме: перевезення контейнерних вантажів – це господарська діяльність, яка пов'язана з використанням контейнерів для переміщення вантажів морським, повітряним, залізничним та автомобільним транспортом.

Література:

1. Автомобильные грузовые перевозки / [Кононов Б., Корсунский В., Мун В. и др.]. – Алма-Ата: Казахстан, 1966. – 243 с.
2. Барихин А. Б. Большой юридический энциклопедический словарь / Барихин А. Б. – М. : Книжный мир, 2004. – 720 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред.- В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
4. Господарський кодекс України: затверджений Законом України від 16 січня 2003 року №436-IV // Відомості Верховної Ради України.-2003,- №№18, 19-20, 21-22.- Ст. 144.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються поняття «перевезення», «вантаж», «контейнер». У результаті дослідження запропоновано поняття «перевезення контейнерних вантажів». Також пропонується прийняти спеціальний нормативно-правовий акт, який регулюватиме дані господарські правовідносини і у якому буде закріплено дане поняття.

SUMMARY

The article investigates the definitions of «transportation», «cargo», «container». As a result of the investigation, the definition of «transportation of container cargoes» has been suggested. It has also been offered to pass a specific legal act, which will regulate these economic relationships and enshrine this definition.

5. Господарське право України / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. – Харків: Право, 2005. – 384 с.

6. Грузовые автомобильные перевозки / [Рафф М.И. и др.] – К.: Вища школа, 1975. – 288 с.

7. Грузовые автомобильные перевозки : учебник для вузов / [А. В. Вельможин, В. А. Гудков, Л. Б. Миротин, А. В. Куликов]. – М.: Горячая линия – Телеком, 2006. – 560 с.

8. Грузоведение, сохранность и крепление грузов / [А. А. Смехов, А. Д. Малов, А. М. Островский и др.]; под ред. А. А. Смехова. – М.: Транспорт, 1987. – 239 с.

9. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / Даль В. – Т. 1: А–З. – М.: Рус. яз., 1989. – 699 с.

10. Міжнародна конвенція про безпечні контейнери від 02.12.1972 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_013

11. Митний кодекс України: затверджений Законом України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552

12. Новый тлумачний словник української мови : у 4 т. – Т. 1. А–Є. / уклад. В.

Яременко, О. Сліпущко. – К.: Аконтіт, 1998. – 910 с.

13. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – Изд. 5-е стереотип. – М.: Гос. издат. иностр. и нац. словарей, 1963. – 900 с.

14. Организация и планирование грузовых автомобильных перевозок : учеб. пособие для спец. «Организация управления на автомобильном транспорте» / [Л. А. Александров, А. И. Малышев, А. П. Кожин и др.]; под ред. Л. А. Александрова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1986. – 336 с.

15. Про затвердження Правил перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні : Наказ Міністерства транспорту України від 14 жовтня 1997 року № 363 / Міністерство транспорту України // Офіційний вісник України. – 1998. – № 8. – С. 283.

16. Транспортне право України : навч. посіб. / [Е. Ф. Демський, В. К. Гіжевський, С. Е. Демський, А. В. Мілашевич]; за заг. ред. В. К. Гіжевського, Е. Ф. Демського. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

17. Хаснутдинов А.И. Понятие транспортного договора / А.И. Хаснутдинов // Известия вузов. Правоведение. – 1990. — № 3. – С. 34–42.